

Lærear 1935-37

Skrevet omkring 1975 af Søren Peter Sørensen, søn af Gine og Ingeman Sørensen

Var jeg lidt uheldig med min første gartnerlæreplads i Nibe, var jeg til gengæld desto heldigere med min næste læreplads i Vejgård i Aalborg. Den 1. marts 1935 tiltrådte jeg pladsen som gartnerelev hos Gartner M. Houmøller, Hadsundvej 86, og her blev mit andet hjem i de næst følgende to år. Det var en god og alsidig læreplads, hvor hovedvægten hovedsageligt var blomsterkultur i drivhuse, som her var mange af, samt en del mistbænke og et mindre fri-landsareal. Blomsterkulturene i drivhusene var her rigt repræsenteret med de daværende mest dyrkede kulturer, som nu er til dels udgået eller i stærk tilbagegang. Rationalisering og moderne driftsformer inden for gartnerierhvervet har nu til dags, som i mange andre erhverv, vendt op og ned på det hele. Meget nyt er dukket frem siden da, og andet er gledet ud af produktionen på grund af de nye tiders skiftende mode, og frembringelse af mindre arbejdskrævende kulturer.

Gartner Houmøllers søn Jens Hovmøller, som nu viderefører gartneriet, var den gang den daglige arbejdsleder i gartneriet. Som første medhjælp, udlært, var der en ung mand fra Faxe Ladeplads på Sydsjælland ved navn Petersen. Der foruden var vi tre gartnerelver samt en arbejdsmand til hjælp i den travle tid om sommeren.

Gartneren stod selv for afskæring af blomster og pakning af potteplanter til salgsforeningens auktionshal, hvor alle varerne blev afsat og skulle være klar til næste dags morgen, når auktionen startede ved femtiden.

Om lønnen i læretiden kan jeg huske, at jeg det første år som andet års elev fik tolv kroner pr. måned og det næste atten kroner plus kost og logi. I læretiden var der tvunget skolegang om aftenen på Teknisk Skole om vinteren, som vores læremester måtte erholde udgifterne til. I samtlige to vintre gik jeg på Teknisk Skole i Aalborg de fire aftener om ugen. Så vidt jeg husker fra kl. 19 til 21 med undtagelse af en ugentlig aften med engelsk, hvor vi mødte klokken 18. Vinterens skoleophold afsluttedes med eksamen omkring 1. marts. Eksamensresultaterne skulle fremvises læremesteren og underskrives af denne.

Arbejdstiden i gartneriet var om sommeren fra klokken 6 til 18 med 1½ times middag samt en lille frokostpause klokken 8 og igen en kaffepause klokken 15. Hver anden søndag havde gartnerelverne fri hele dagen. Derefter fulgte en søndag med gartnerivagt, som varede hele dagen. Det var hovedsageligt søndag formiddag, det egentlige arbejde foregik, idet der skulle laves varer til den følgende mandags auktion. Naturligvis skulle der også vandes i drivhuse og mistbænke om søndagen. Alt efter årstid, sol, regn og gråvej.

Endvidere var der fyringen af drivhusene, som også gik på skift om søndagen samt den sidste fyring om aftenen klokken cirka 22. Så vidt jeg husker, var der tre eller fire ret store kedler til opvarmning af drivhusene, som alle var koks fyrede. Om vinteren skulle fyringsvagten begynde på fyringen klokken 6 og var først færdig ved arbejdstids begyndelse klokken 7. Disse vagtsøndage og fyringsvagter indgik som et naturligt led i læretid og uddannelse og blev på ingen måde honoreret ekstra med penge eller fritid, men udelukkende betragtet som gartnerelvens pligt ud over normal arbejdstid.

En frisdag var den gang noget, at man så hen til med stor forventning flere dage i forvejen. Jeg glemmer aldrig disse lørdag aftener, når man startede på cyklen og begav sig på vej mod Øster Hornum for at holde frisdag. I forvejen var der til dels planlagt, hvad man egentlig skulle foretage sig på en sådan fridag, men alt afhang af, om nu vejret artede sig vel. Det kunne jo hænde, at den planlagte fisketur til Hornum Sø gik i vasken på grund af regnvej. Eller

ud og kigge på et kuld ræveunger i solopgangen en tidlig morgen måtte opgives. Altid var der planlagt et eller andet. Alt efter årstid og vejrliget i den pågældende tid.

Om vinteren var arbejdstiden en time mindre dagligt, idet vi skulle møde på Teknisk Skole i Aalborg klokken 19 og i enkelte fag en gang om ugen klokken 18. Lørdag aften var ikke undtaget denne skolegang, der først sluttede klokken 21 som de øvrige dage. På disse frisdage om vinteren startede jeg altid hjemturen til Øster Hornum efter skoletids afslutning, endda uanset vejr og vind. Var der megen sne eller islagte veje, ja så tog man bare cyklen på nakken på de mest udsatte steder. For hjem, det skulle man uanset om vejr og føre kom aldrig så meget på tværs. Det har hændt et par gange, at jeg først nåede hjem ved midnatstid.

Gartner Houmøller var, foruden handlingsgartner, også sognefoged i Nørretranders Sogn. Når han en gang imellem var ude i embeds medfør var han iført den guldtressede sognefogedkasket, et syn som vi gartnerdrengene ofte morede os over og gav anledning til adskillige drøje bemærkninger.

En særlig bevågenhed havde vi knægte, når et brudepar indfandt sig til en vielse hos sognefogeden. Dette foregik ofte om aftenen omkring spisetid, og altid fandt det sted i privaten. Der blev lyttet for at høre, hvad mon Hovmøller havde at sige ved en sådan lejlighed, og om muligt få et glimt af bruden for at få konstateret ”hvor nær det var på”.

Jeg husker Hovmøller som en flink og jovial mand, ikke alene var han en god læremester, men også som privatmand satte vi knægte pris på ham. Fru Hovmøller, som forøvrigt var udlært gartner, og begge døtre gav ofte en hånd med i gartneriet med skæring af blomster, opbinding af blomster som cineraria, calceolaria (tøffelblomst), nelliker med mere. Den ældste af døtrene blev senere gift med en gårdejer, mens den yngste gik seminarievejen og blev lærerinde. Sønnen Jens Hovmøller drev gartneriet videre i adskillige år, indtil drivhusene måtte vige for en ny vej på stedet. Mange gartnerelver har i årenes løb fået en grundig og alsidig uddannelse i dette gartneri på Solbakken.

Til stedet, hvor gartneriet lå, og i en udbygning fra gammel tid, som nu fungerede som garage og kølerum for afskårne blomster, er der knyttet et rovmorddrama, som fandt sted i 1844. Den efterfølgende henrettelse af gerningsmændene til rovmordet, brødrene Jens og Niels Christensen, som blev halshugget, skulle ligeledes i følge historiske kilder, have fundet sted her på gerningsstedet. Allerede den gang i læretiden fortalte Jens Hovmøller om dette drama på stedet omtrent hvor vores senge nu stod og bemærkede sarkastisk, at vi ikke skulle tage os af lidt spøgteri nu og da i garagen nedenunder. Senere har jeg fundet hele den gamle mordsag udføreligt refereret i Historisk Samfunds årbog fra Himmerland og Kjær Herred årgang 1970.

En stor begivenhed fandt sted herhjemme i sommeren 1935, som vakte megen opmærksomhed og gav anledning til megen omtale. Det var åbningen af Lillebæltsbroen. Sommeren igennem blev der flere steder arrangeret fælles udflugter til Lillebælt for at tage dette tekniske mesterværk nøjere i øjesyn. Jeg husker også noget om et bondetog til hovedstaden, formet som et protesttog mod landbrugets ringe kår. Det var de utilfredse af landbrugets udøvere, som mente at krisen kunne overvindes såfremt man fik kongen og regeringen i tale.

En anden stor begivenhed fandt sted den samme sommer, som jeg særligt husker, var daværende kronprins Frederik og prinsesse Ingrid's bryllup i Stockholm, som blev transmitteret i radioen. Hele familien derhjemme var, en søndag jeg havde fri, forsamlet omkring højtaleren i stuen for at følge begivenheden i Sverige og hjemrejsen til København. Jeg husker at min far morede sig over, at speakeren måtte have en tilfældig dame, som stod i nærheden, til hjælp for at fortælle lytterne om prinsessens brudekjole efter egne mislykkede forsøg.

Året efter, 1936, kan jeg huske hvordan vi gik og stirrede os stive i nakken og lyttede efter den velkendte brummen fra luften. Flyruten København-Aalborg var lige åbnet med to ankomster og afgang dagligt. Flyselskabet hed D. D. L. (Det danske Luftfartselskab). Maskinerne, der var indsat på denne rute, var, set med datidens øjne, relativt store og kunne tage omkring en halv snes passagerer, men havde kun en motor.

På Sohngårdsholms græsmarker, hvortil der var udsigt fra gartneriet, var der militær flyveplads, hvor de den gang velkendte to-dækker maskiner startede og landede på grønsværen. Det må have været omkring flyvningens konfirmationsalder, hvor flyvningen havde en stor bevågenhed i befolkningen.

En anden af datidens store lokale begivenheder i Aalborg foregik også i 1935, eller var det i 1936, jeg husker det ikke, var da bropenge over Limfjordsbroen afskaffedes. Så vidt jeg husker, kostede det den gang ti eller femten øre for at passere over broen. Afskaffelsen af disse bropenge blev fejret med fest og ballade på begge sider af fjorden og sluttede med et stort fyrværkeri. Det var en dejlig sommeraften, hvor i tusindvis af mennesker fejrede begivenheden dels på selve broen, men også i de tilstødende gader. På Aalborgsiden foregik det meste på Nytorv. Vi gartnerdrengene var naturligvis med, men kun som nysgerrige tilskuere overværede vi hele festivitasen på nært hold, idet der af vores løn ikke var noget at feste for. Men alene dette at vi nu fra denne dag kunne spadsere frem og tilbage ad broen mellem Aalborg og Nørre Sundby uden at skulle betale de obligatoriske bropenge, var i sig selv nok til at blive revet med i festivitasen. Hele broen var denne skønne sommeraften et mylder af mennesker, som dels til fods eller på cykel fejrede bropengenes afskaffelse.

Fra det samme år husker jeg også en anden begivenhed, omend af mere personlig karakter, idet jeg i dette år, 1935, fik min allerførste nye cykel om foråret. Endda foræret af min far. Jeg glemmer aldrig denne lørdag aften. Det var den gang at forretningerne havde åbent længe netop denne aften, at min far og jeg var nede hos Anton Larsen i Øster Hornum, hvor vi købte cyklen. Den kostede den formidable sum af 135 kroner. Handelen gik i orden, og glædestrålende kunne jeg sammen med far trække hjem med vidunderet. Oven i købet var den udstyret med dynamolygte, frakkeskåner, lås med mere. Jo, der manglede intet! Grunden til denne flothed skyldtes ikke, at far havde fået for mange penge eller bedre råd. Andre faktorer havde spillet ind, idet at netop vinteren 1934-35 havde for min far været en god jagtvinter med mange nedlagte ræve til nogenlunde gode priser på skindene. Måske har dette været årsagen til, at der kunne blive råd til en ny cykel til knægten. Imidlertid har der næppe hersket nogen tvivl om, at netop ham selv har været den dårligst kørende i hjemmet. Sådan var han. Altid kunne han selv undvære for at vi kunne få det mest nødvendige i tilværelsen. Min gamle skærveknuiser, som var flikket sammen af for længst kasserede gamle cykler fra kridgraven, vendte tilbage hertil efter at være ribbet for alt, hvad der var brugbart. Køreturen til Øster Hornum på frisøndagene blev herefter endnu større fornøjelsesture end hidtil.

Gartner Houmøller havde en schæferhund, som hed "Greif", en meget klog hund, som også fortjener at nævnes i disse erindringer. Denne fulgte sin "far" overalt og sad ved hans side for bordenden under spisningen i folkestuen. "Greif" kunne spise alt, selv det bareste rugbrød, såfremt den "far" sagde til den i en bestemt tone "du skal", hvilket var umuligt for alle andre at få den til. Samtidig var han en meget velopdragen hund, som kun lystrede sin herre og pure afviste enhver anden, der forsøgte sig som hundedressør. Den kunne også lukke døre op, og morede sig åbenbart ved altid at løbe i forvejen og lukke døre op inden at Houmøller nåede frem. Dog skal det ikke nægtes at malingen omkring dørhåndtagene bar tydeligt præg af denne sport.

Houmøller røg altid på en såkaldt ”lang pibe”, som havde sin bestemte plads i pakkeriet sammen med tobaksæsken. Skete det, at hunden kom løbende for at finde sin ”far”, så var det helt sikkert, at den først skulle hen og snuse til piben og tobakskassen for at undersøge, om han for nylig havde været henne og røre ved nogen af delene. Og var dette ikke tilfældet, så fortsattes eftersøgningen som kunne være ret så generende med åbentstående døre til drivhusene om vinteren. Hændte det, at den fangede en rotte, og dem var der mange af, så gik den med den i flaben resten af dagen og kun slap den foran Houmøllers fødder.

Hos gartner Houmøller fik jeg lært en del om chrysanthemum-dyrkning som i dag, så mange år efter, stadig kommer mig til gode. Chrysanthemum er efterårets vigtigste og smukkeste afskæringsblomst og endda med relativ lang holdbarhed, som gør, at den stadig dyrkes i mange gartnerier. Her på sygehusets og sygehjemmets afdeling bliver der et par gange ugentligt pyntet op med denne populære blomst fremstillet i vort eget gartneri.

Foruden at være kendt som en dygtig gartner, var Houmøller også en god læremester, som foruden det rent faglige også lærte os, at sammen med vort egentlige arbejde fulgte der også et medansvar. Forstået på den måde, at gik vi hen og gjorde noget forkert med hensyn til vanding i drivhuse, luft, varme og lignende, som den gang blev reguleret med håndkraft og lidt omtanke, og skete det så at planterne tog skade, ja, så faldt der nogle drøje bemærkninger i Houmøllers thylandske dialekt.

I enhver virksomhed som indehaves og drives i fællesskab af far og søn vil faderen for det meste altid blive kaldt ”den gamle”, hvilket også var tilfældet hos familien Houmøller. Os tre gartnerdrengene har den dybeste respekt for ”den gamle” og hvorfor. Ja, det er svært at forklare, for i virkeligheden var ”den gamle” en meget flink mand og samtidig en god læremester med mange års erfaring, blandt andet fra gartnerier i Amerika.

Sidst jeg besøgte familien Houmøller var under en orlov fra militærtjenesten i sommeren 1940. Sønnen Jens Houmøller var i mellemtiden blevet gift, og en ny arving til dynastiet Houmøller var ankommet.

Min læretid hos gartner Houmøller kan kun betegnes som to gode læreår, som jeg kun kan se tilbage på med glæde, idet der her bestod et tillidsforhold mellem læredrengene og mester, som betragtedes som noget selvfølgeligt.

Den næste læreplads hos J. Hubbjer, Fortunen ved Klampenborg, blev en stor skuffelse med en modsat mindelse, som jeg vist aldrig glemmer. I de første Sjællands-år blev det kun til et årligt, allerhøjst to, årlige besøg i hjemstavnen og hjembyen Øster Hornum. Det længste af disse besøg var vel nok den årlige sommerferie på cirka en uge, men et par gange blev det til en smuttur i påske eller pinse på et par dage. Disse hjemlige besøg var noget, at man så hen til med glæde og forventning lang tid i forvejen. Rejseruten var altid den samme, idet man anbragte sine pakkenelliker på cyklens bagagebærer og startede ind mod Københavns havn, nærmere betegnet Kvæsthusbroen, hvor D. F. D. S'. rutebåde til Aalborg lå.

Aalborgruten blev den gang kun besejlet af de to gamle både ”København” og ”Aalborghus” med afgang fra København klokken 22 og med ankomst til Aalborg cirka klokken 7 om morgenen. Billetprisen var i mange år 13,50 kroner tur/retur plus to kroner for cyklen hver vej. Ved ankomsten til Aalborg havde man let og bekvemt sin cykel ved hånden, og kunne straks begive sig på hjemturen til Øster Hornum. Den rute benyttedes udelukkende af sparehensyn, såvel i tid som i penge, idet at bådene nåede København ved sekstiden om morgenen, og man kunne således, med lidt forsinkelse, nå tilbage til arbejdstids begyndelse i gartnerierne. At det

så aldrig blev til ret megen nattesøvn på den natlige rejse havde mindre væsentlig betydning, idet at man bedre tålte strabadserne med storm, søsyge og deslige i de unge år.

De gamle rutebåde fra 1930'erne var ret ukomfortable og primitive på dæksplads, som tredje klasse hed den gang. Dette kunne især mærkes i hårdt vejr med mange søsyge samt i forbindelse med højtiderne, hvor der som regel var så overfyldt, at selve lastrummene med alskens gods blev taget i anvendelse til passagerer. Nogle få år efter krigens slutning blev den gamle rutebåd "København" minesprængt ved Hals Barre, hvorved adskillige mennesker omkom.